



Jälleenrakennustyöt käynnissä kirkonkylän keskustassa toukokuun lopulla 1945. Kaksikerroksisesta postitoimistosta oli jäljellä vain betoniseinät; ensimmäiset uudestirakentajat asuivat talon kellarissa. — Kuva on torin kulmalta Neljän tien risteyksestä.

Aukusti Tuhkan ainutlaatuinen kuvadokumentti

Tuhottu ja jälleenrakennettu Kuusamo

Rajalla on rajan kirot, tämän saivat kokea raskaasti myös Kuusamon asukkaat viime sotien aikana. Laajan korpipitäjän väki joutui kahdesti evakkotielle, ensin talvisodan aikana, sitten saksalaissodan alkaessa. Se, mitä välirauhan aikana oli ehditty korjata, oli nyt moninkertaisesti tuhottu. Edessä oli mittava jälleenrakennustyö.

Tuota jättiurakkaa valvoi ja johti Maatalousseurojen keskusliitto yhdessä läänin maanviljelys- ja talousseuran kanssa. Yhtenä osatehtävänä oli tuho- ja jälleenrakennustietojen kokoaminen, mikä tapahtui mm. valokuvaamalla.

Kuusamon alueelta kuvia hankittiin vuosina 1942—43 ja vuoden 1945 aikana. Valokuvaajana oli viipurilaissyntyinen taidemaalari Aukusti Tuhka. Talousseuran toiminnanjohtaja Kalle Määttä ja rajaseutukonsulentti Niilo Ryhtä oppinaaan hän kierteli laajalti eri puolilla sodan raastamaa pitäjää.

Näin syntyi 600 valokuvan ainutlaatuinen kokoelma, jonka sanoma koskettaa muitakin kuin kuusamolaisia. Tuhkan filmille tallentamat näkymät ja hänen niihin laatimansa tekstit ovat tuore, dramaattinen kuvaus rajaseudun väestön paluusta tuhottuihin kyliin, puutteesta, maakorsuista ja tilapäis asumuksista sekä uudisrakennusten kohoamisesta raunioiden keskelle.

Tämä kuva-aarre oli lähes neljä vuosikymmentä talousseuran arkistossa, kunnes kuusamolaiset saivat tietää siitä. Ajatus sen julkaisemisesta kuvateoksena — tätä professori Tuhkakin oli aikoinaan esittänyt — toteutui nyt parissa vuodessa.

Teokseen valittiin 274 valokuvaa; niistä 24 on värikuvia etupäässä rajan taa jääneeltä Paanajärveltä. Juuri näiden värikuvien osuutta teoksen toimittajat pitävät erityi-



Tämmöinenkin kummajainen odotti evakkotieltä palaavia kuusamolaisia keväällä 1945: saksalaisten lähdettyä puna-armeija oli miehittänyt Kuusamon kenenkään sitä estämättä.

sen merkittävänä, sillä vielä 1940-luvulla värikuva oli perin harvinaista ja vähän käytettyä.

Kuvateos Tuhottu ja jälleenrakennettu Kuusamo on kunianosoitus sodanjälkeisen ajan vaikeissa oloissa työtään tehneille kuusamolaisille, osa Kuusamon historiaa. Samalla se on hatunnosto Aukusti Tuhkalle, jonka ansiot valokuvaajana ovat näihin asti jääneet maalauksen ja grafiikan varjoon. SV.

• Huusko-Ervasti: Tuhottu ja jälleenrakennettu Kuusamo. Kustantaja: Pohjoinen. Oulu 1985